

**Державний заклад  
«Південноукраїнський національний педагогічний університет  
імені К. Д. Ушинського»**

**Кафедра педагогіки**

**Княжева І.А., Ноздрова О.П.**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ  
РОБОТИ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ  
«ПЕДАГОГІКА»**

**для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем  
зі спеціальності 014**

**Середня освіта (Мова і література (англійська))**

**Середня освіта (Мова і література (китайська))**

**Середня освіта (Мова і література (турецька))**

**Одеса – 2020**

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 1 від 31 серпня 2020 року)

**Княжева І.А., Ноздрова О.П.** Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогіка» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (за предмет. спеціалізаціями): 014 (Мова і література (англійська мова)); 014 (Мова і література (китайська мова)); 014 (Мова і література (турецька мова)): Одеса, Університет Ушинського, 2020. 20 с.

**Рецензенти:**

– **Осипова Т.Ю.**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського.

– **Яворська Г.Х.** доктор педагогічних наук, професор Міжнародного гуманітарного університету

Методичні рекомендації розроблено для допомоги здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (за предмет. спеціалізаціями): 014 (Мова і література (англійська мова)); 014 (Мова і література (китайська мова)); 014 (Мова і література (турецька мова)). Подано анотацію дисципліни, плани самостійних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу.

**ЗМІСТ**

|                                                                                                            |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Педагогіка у системі підготовки фахівців з іноземної мови першого (бакалаврського) рівня вищої освіти..... | 4  |
| Розподіл годин самостійної роботи студентів .....                                                          | 8  |
| Завдання для самостійної роботи студентів за змістовими модулями.....                                      | 10 |
| Індивідуальні навчально-дослідні завдання і методичні поради щодо їх виконання.....                        | 16 |
| Рекомендовані джерела інформації.....                                                                      | 17 |

**ПЕДАГОГІКА  
У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З  
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ  
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВО**

В умовах розбудови незалежної української держави особливо зростає роль вчителя та важливого значення для суспільства набуває розвиток національної системи освіти. Саме діяльність учителя впливає на становлення громадянина як особистості та фахівця, зміцнення духовного та інтелектуального потенціалу нації. Підготовка вчителя, як ніколи раніше, вимагає формування кожного професійного педагога як особистості.

Педагогічна підготовка фахівців у класичних університетах базується на ґрунтовному вивченні ними курсу «Педагогіка» – галузі педагогічної науки, що досліджує фундаментальні питання освіти й виховання, методологію науки, загальні закономірності, принципи, методи, форми навчання й виховання людей усіх вікових груп.

Пропоноване науково-методичне видання має зорієнтувати студентів у структурі базового курсу «Педагогіка» як навчального предмета, найважливіших темах даної дисципліни, дати методичні рекомендації щодо їх організації та вивчення, активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, допомогти їм у здійсненні самоконтролю.

Завдання з вивчення курсу «Педагогіка»:

- навчити студентів методологічним та теоретичним засадам філософії педагогіки, світової педагогічної думки, історичних витоків педагогіки;
- з'ясувати основні концептуальні напрямки розвитку педагогічної думки;
- навчити студентів використовувати педагогічні знання як засіб пізнання основних законів і закономірностей освіти, навчання й виховання особистості дитини;
- розвивати педагогічні здібності студентів, особливо експресивні, комунікативні й організаторські;
- набути навичок формування, діагностування й організації дитячого колективу;
- застосовувати набуті знання в початковому процесі та втілювати їх в подальшу викладацьку діяльність.

Методологічною основою курсу виступили концептуальні положення про взаємозв'язок, взаємообумовленість та взаємозалежність соціально-економічних і педагогічних явищ, процесів, необхідність їх урахування в конкретних умовах; системний підхід як різнобічний і багаторівневий спосіб аналізу педагогічних проблем, ідеї саморегуляції як механізм здійснення професійно-особистісного ставлення; положення теорії пізнання щодо системно організованої дослідницької діяльності та особистісно-орієнтованого навчання.

Мета курсу – надати студентам уявлення про головні тенденції розвитку педагогічної думки в історичному аспекті; ознайомити з головними педагогічними законами та закономірностями, категоріями педагогіки; усвідомити дидактичні засади процесу навчання, закономірностей, методів, принципів та засобів навчання, видів і форм організації навчання; визначити основні положення сутності процесу виховання, види та головні методи виховання.

Запропоновані методичні рекомендації складаються з 5 модулів:

1-й модуль – «Загальні засади педагогіки», у якому розглядаються предмет та завдання педагогіки, її головні категорії, методи педагогічних досліджень, головні закономірності розвитку та вікові індивідуальні особливості розвитку дитини. Студенти

отримують знання та навички рефлексії в процесі професійного становлення відповідно до професіограми особистості сучасного вчителя, ознайомлюються з системою освіти в Україні.

2-й модуль «Особистість сучасного вчителя» – студенти отримують знання та навички рефлексії в процесі професійного становлення відповідно до професіограми особистості сучасного вчителя.

3-й модуль «Історія педагогіки» – знайомляться з педагогічною культурою Стародавньої Греції, Риму, освітою та вихованням в епоху Середньовіччя, Відродження, з педагогічними поглядами просвітян Нового часу; з основними етапами розвитку зарубіжних та вітчизняних навчально-виховних систем, педагогічних концепцій. Студенти осмислюють процес становлення освіти та виховання як складних соціальних явищ з притаманними їм суперечностями, динамізмом, послідовністю й наступністю.

4-й модуль – «Дидактика» розглядає питання: предмет, категорії, завдання дидактики; закономірності, методи й засоби навчання; види, форми організації навчання.

5-й модуль – «Теорія виховання». Студенти ознайомлюються з сутністю виховання як цілісної системи, його науково-методологічними засадами; розглядають напрями виховання, особливості розвитку особистості в колективі.

Майбутні вчителі ознайомлюються з особливостями виховання дітей як у процесі навчання, так і в позакласній, позашкільній діяльності; вивчають особливості взаємодії школи, сім'ї та громадськості у вихованні підростаючого покоління.

Зміст модулів складають завдання, зорієнтовані на розвиток аналітичних умінь студентів, які оцінюються за рівнями («високий», «достатній», «середній», «низький»). Це дає можливість визначити рейтинг студентів за результатами робіт на заняттях.

Виконання запропонованих у методичних рекомендаціях різних видів самостійної роботи сприяє усвідомленому оволодінню студентами навчальним матеріалом поза межами обов'язкових навчальних занять, набуттю, закріпленню і поглибленню теоретичних знань, освоєнню й удосконаленню практичних умінь, необхідних для здійснення майбутньої професійної діяльності.

### **Очікувані програмні результати навчання:**

1. ПРН 12. Використовувати різноманітні методи, технології, форми та засоби навчання, прогресивні методи керівництва навчальною, суспільною та іншими видами діяльності студентів

2. ПРН 13. Планувати, реалізувати й корегувати навчальний процес на занятті та в позакласній роботі з урахуванням загальноприйнятих вимог і принципів з метою досягнення навчальних цілей

3. ПРН 14. Аналізувати, класифікувати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, розпізнаючи серед них випадкові та помилкові, моделювати та перетворювати моделі взаємодії, визначати мету і розробляти конкретні завдання діагностичного вивчення, підбирати діагностичний інструментарій, накопичувати й обробляти діагностичну інформацію, здійснювати самодіагностику.

4. ПРН 17. Планувати дослідження, залучати до нього колег, батьків, учнів, психолога, розподіляти між ними доручення з урахуванням індивідуальних особливостей і вмінь; застосовувати прийоми співробітництва в процесі діагностики; забезпечувати суб'єктів роботи методичними матеріалами; спостерігати педагогічні факти, явища, процеси; вивчати документацію, результати діяльності дітей; проводити усні та письмові опитування; обирати діагностичні методи та методики, адекватні поставленим завданням; інтерпретувати

одержані дані точно, повно, логічно, об'єктивно

5. ПРН 19. Конструювати моделі об'єктів професійного середовища та за їх допомогою вирішувати складні пошуково-дослідницькі, комунікативні або загальні задачі.

6. ПРН 20. Організовувати управлінську діяльність, спрямовану на самого себе, з метою саморозвитку та самоосвіти; уміння вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний, загальнокультурний, моральний і фізичний рівень.

7. ПРН 21. Висувати педагогічні цілі й завдання, відібрати способи досягнення педагогічних цілей, передбачати результат, можливі відхилення й небажані явища; визначати етапи або стадії педагогічного процесу, розподіл часу, планування діяльності спільно з учнями

**Унаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти мають знати:**

- про сутність педагогічної професії;
- предмет і особливості педагогіки як наукової теорії і навчального предмету;
- місце педагогічних знань в системі інших наук, чинники їхнього розвитку;
- базові педагогічні поняття та їх визначення;
- фактори та рушійні сили розвитку особистості;
- основні наукові підходи щодо розвитку особистості;
- особливості педагогічного процесу як соціального явища і предмета професійної діяльності педагога, його мету, завдання, функції, загальні закони та закономірності;
- структурні компоненти, принципи, форми, методи організації педагогічного процесу, критерії оцінки його якості й ефективності.

**уміти:**

- спостерігати і виявляти особливості здійснення професійної діяльності педагога;
- застосовувати теоретичні знання для аналізу й класифікації явищ педагогічної дійсності під час педагогічної практики, виконання курсових робіт, навчальних проєктів;
- характеризувати й обґрунтовувати вибір форм і методів організації педагогічного процесу в залежності від його мети й основних завдань;
- аналізувати результати педагогічного процесу, узагальнювати й інтерпретувати їх;
- рефлексувати та оцінювати власні можливості у засвоєнні професійно-педагогічної діяльності.
- планувати процес особистого розвитку і навчання професії педагога;
- самостійно організовувати власну навчальну роботу.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати **такі компетентності:**

**Інтегральна компетентність:** Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів освітніх наук і характеризується комплектністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в середній школі.

**Загальні компетентності (ЗК):**

- 1 ЗК Здатність до гнучкого способу мислення, який надає можливість розуміти проблеми й задачі та використовувати потрібну інформацію й методологію для їх обґрунтованого та/або нестандартного вирішення відповідно до умов діяльності

- ЗК 2 Здатність до моделювання змісту навчання як найвища форма прояву творчого рівня мислення; уміння конструювати моделі; за їхньою допомогою будувати експерименти, аналізувати альтернативні варіанти та прогнозувати наслідки навчально-виховної діяльності; на основі отриманих результатів проектувати й коректувати управлінську діяльність
- ЗК 3 Здатність до наукового мислення, спостереження й аналізу висування гіпотез для вирішення спірних питань, виконання дослідницької роботи, аналізу наукової літератури
- ЗК 4 Здатність до ефективного етичного спілкування із суб'єктами взаємодії та в колективі (групі), здатність проявити ініціативу й приймати рішення незалежно від стандартних моделей діяльності, керувати суб'єктами навчально-виховної діяльності
- ЗК 5 Здатність до ефективною письмовою та усною комунікації рідною та іноземними мовами; до розв'язання конфліктних ситуацій та вирішення соціальних завдань
- ЗК 6 Здатність застосовувати основні морально-етичні норми та правила в повсякденній і професійній діяльності; здатність впливати на систему моральних цінностей оточуючих осіб, виконуючи роль взірця в усіх важливих сферах життєдіяльності
- ЗК 7 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського( вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

**Фахові компетентності спеціальності (ФК):**

- ФК 3 Здатність розуміти й використовувати вербальні та невербальні засоби іншомовного спілкування з національно-культурною специфікою, відповідно до контексту, ситуації та стилю
- ФК 4 Здатність до реалізації міжкультурного спілкування у професійній та побутовій сферах з дотриманням сучасних мовних норм, правил реп лікування, гендерних, культурних, соціальних факторів комунікації, принципу кооперації та ввічливості
- ФК 6 Здатність використовувати вербальні та невербальні комунікативні стратегії для обміну інформацією, компенсувати нерозуміння, незнання мовного коду
- ФК 7 Здатність застосовувати знання з літературознавчих дисциплін; осмислювати літературні процеси та літературознавчі концепції; аналізувати та інтерпретувати різні за тематикою і жанровою природою художні твори, виокремлювати в них ціннісні смисли
- ФК 8 Здатність творчо застосовувати сучасні методи, прийоми й засоби навчання іноземних мов та зарубіжної літератури в процесі викладання й навчання; здатність упроваджувати провідні сучасні навчальні моделі й методи в рамках особистісно зорієнтованого, діяльнісного, компетентнісного та інтегративного підходів до викладання англійської і німецької мов та зарубіжної літератури з урахуванням передового вітчизняного й зарубіжного досвіду; відповідно до світових стандартів і з використанням ефективних інноваційних педагогічних та інформаційних технологій навчання; здатність до критичного аналізу та оцінки змісту засобів навчання( підручників, навчальних посібників тощо)

- ФК 9 Здатність до перманентного оволодіння науковими знаннями як загальна спрямованість особистості фахівця і цілеспрямоване застосування науково-теоретичних знань в освітній, методичній та дослідницькій діяльності
- ФК 10 Уміння здійснювати реальні прогнози на основі всебічного аналізу реальних ситуацій та будувати конкретні моделі функціонування педагогічного процесу на кожному з його рівнів і в різному тимчасовому режимі: оперативному, тактичному та стратегічному
- ФК 11 Уміння здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі шляхом контролю й оцінювання навчальних досягнень суб'єктів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей учнів ( на основі сформованої діагностичної компетентності), знання нормативних вимог до рівня володіння відповідними знаннями й уміннями, а також делегування оцінювально-контрольної функції вчителем учню
- ФК 13 Здатність застосовувати знання про особливості засвоєння навчального матеріалу конкретними учнями відповідно до індивідуальних та вікових характеристик; особливості навчально-пізнавальної та комунікативної діяльності учнів; здатність до аналізу власної професійної діяльності; особливостей своєї особистості та її характерних якостей
- ФК14 Здатність до виховання певних поглядів, переконань, відношень, якостей особистості учня; формування мотивів учбової діяльності; спеціально спрямованої взаємодії суб'єктів освітньої діяльності, спрямованої на всебічний розвиток особистості

*Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:* усне опитування, поточне тестування, розв'язання педагогічних ситуацій, перевірка виконання практичних завдань, іспит.



## РОЗПОДІЛ ГОДИН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

| № з/п | Назва теми                                                                                                                        | Кількість годин |           | Форма контролю                                |
|-------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------|-----------------------------------------------|
|       |                                                                                                                                   | Денна           | Заочна    |                                               |
|       | <b>Змістовий модуль 1. Загальні засади педагогіки</b>                                                                             | <b>8</b>        | <b>18</b> |                                               |
| 1     | Скласти схему системи педагогічних наук                                                                                           | 2               | 2         | Усне опитування, методичне портфоліо, екзамен |
| 2     | Опрацювати Закон України «Про освіту», скласти словник основних термінів                                                          | 2               | 2         |                                               |
| 3     | Скласти словник основних понять педагогічного процесу                                                                             | —               | 4         |                                               |
| 4     | Скласти концептуальну карту «Причини акселерації»                                                                                 | 2               | 4         |                                               |
| 5     | Навести приклади використання методів педагогічного дослідження у професійній діяльності вчителя                                  | —               | 2         |                                               |
| 6     | Обґрунтувати один із сучасних методологічних підходів в педагогіці (за вибором)                                                   | 2               | 4         |                                               |
|       | <b>Змістовий модуль 2. Особистість сучасного вчителя</b>                                                                          | <b>12</b>       | <b>26</b> |                                               |
| 1     | Скласти кодекс честі вчителя-вихователя                                                                                           | 2               | 4         | Усне опитування, методичне портфоліо, екзамен |
| 2     | Підготувати приклади використання педагогічної техніки на прикладі уроку (за спеціалізацією)                                      | —               | 4         |                                               |
| 9     | Створити імідж-карту вчителя                                                                                                      | 2               | 4         |                                               |
| 4     | Рецензія на х/ф «Доживемо до понеділка», «Опудало»                                                                                | 2               | 4         |                                               |
| 5     | Схарактеризувати складові професійної культури вчителя (за спеціалізацією)                                                        | 2               | 4         |                                               |
| 6     | Виписати з творів А. С. Макаренка «Педагогічна поема», В. О. Сухомлинського «Сто порад вчителю» їх погляди на особистість вчителя | 2               | 4         |                                               |
| 7     | Інтерпретація висловів і притч про вчителя                                                                                        | 2               | 2         |                                               |
|       | <b>Змістовий модуль 3. Історія педагогіки</b>                                                                                     | <b>20</b>       | <b>30</b> |                                               |
| 1     | Скласти концептуальну карту «Становлення і розвиток виховання»                                                                    | 2               | 4         | Усне опитування, методичне портфоліо, екзамен |
| 2     | Підготувати презентацію «Педагогічна думка епохи Відродження»                                                                     | 2               | 4         |                                               |
| 3     | Презентація «Педагогічні ідеї Я. А. Коменського»                                                                                  | 2               | 4         |                                               |
| 4     | Скласти хронологічну таблицю педагогічної діяльності Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Й. Герберта, А. Дистервега            | 3               | 4         |                                               |
| 5     | Скласти концептуальну карту «Зарубіжна педагогічна думка XIX-XX ст.»                                                              | 3               | 4         |                                               |
| 6     | Підготувати презентацію «Педагогічна думка України в XVII-XVIII ст.»                                                              | 4               | 4         |                                               |
| 7     | Підготувати презентацію «Педагогічна думка України XIX-XX ст.»                                                                    | 4               | 6         |                                               |
|       | <b>Змістовий модуль 4. Дидактика</b>                                                                                              | <b>18</b>       | <b>28</b> |                                               |
| 1     | Розробити конспект уроку (за спеціалізацією)                                                                                      | 6               | 10        | Усне опитування, методичне                    |
| 2     | Розроблення позакласного виховного заходу(за спеціалізацією)                                                                      | 8               | 8         |                                               |

|    |                                                                                                              |           |            |                                               |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------------|-----------------------------------------------|
| 3  | Проаналізувати в порівняльному плані різні підходи до класифікації методів організації педагогічного процесу | 4         | 10         | портфоліо, екзамен                            |
|    | <b>Змістовий модуль 5. Теорія виховання</b>                                                                  | <b>22</b> | <b>54</b>  |                                               |
| 1. | Скласти психолого-педагогічну характеристику на учня та клас                                                 | 4         | 14         | Усне опитування, методичне портфоліо, екзамен |
| 2  | Розробити план виховної роботи класного керівника на семестр                                                 | 6         | 12         |                                               |
| 3  | Підготувати презентацію «Напрями виховання»                                                                  | 8         | 16         |                                               |
| 4  | Есе з теми «Що для мене патріотизм і любов до Батьківщини?»                                                  | 4         | 12         |                                               |
|    | <b>Разом</b>                                                                                                 | <b>80</b> | <b>156</b> |                                               |

## **ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ**

**Завдання № 1.** Самостійно підготувати усно й письмово теми.

### **Література.**

1. Курлянд З. Н. , Хмельюк Р. І. , Осипова Т. Ю. та ін. Педагогіка : навчальний посібник. 3-є вид., перероб. і доп. Харків : Бурун Книга, 2009. 303 с.
2. Краевский В. В., Бережнова Е. В. Методология педагогики : новый этап : учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Издательский центр «Академия», 2006. 400 с.
3. Крутецкий В. А. Психология обучения и воспитания школьников: книга для учителей и классных руководителей. Москва : Просвещение, 1976. 303 с.
4. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник. Харків : ОВС, 2002. 400 с.
5. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник. 3-є вид., доп. Київ, 2001. 608 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник. 2-ге вид, випр., доп. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.

### **Завдання № 2. Запитання для самоперевірки:**

1. Схарактеризуйте особливості педагогіки як науки.
2. Визначте предмет педагогіки.
3. Розкрийте місце педагогіки в системі педагогічних наук.
4. Визначте зв'язок педагогіки з іншими науками.
5. Схарактеризуйте зміст категорій педагогіки.
6. Схарактеризуйте основні положення Закону України «Про освіту».
7. Схарактеризуйте основні положення Закону України «Про вищу освіту».
8. Визначте вимоги Національної стратегії розвитку освіти на період до 2021 року щодо вдосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців у вищій школі.
9. Визначте концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні.

**Завдання № 3.** Скласти розгорнутий цитатний план щодо педагогічної техніки, культури, творчості вчителя; значення театральної педагогіки у формуванні педагогічних здібностей вчителя за змістом таких творів:

### **Література**

1. Амонашвили Ш. А. Психологические основы педагогики сотрудничества. Киев, 1991.
2. Коменський Я. А. Великая дидактика. Избр. пед. соч. : В 5 т. Москва : Педагогика, 1982.
3. Макаренко А. С. Пед. соч. : В. 8 т. Т.3. Москва, 1983.
4. Палтышев Н. Н. Открываю свое сердце коллегам : Книга для учителя. Одесса : Астропринт, 2007.
5. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека. Москва, 1989.
6. Сухомлинский В. А. Сто советов учителю. Киев, 1984.
7. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания. Собр. соч. : В 11 т. Т.8. Москва, 1980.

### **Завдання № 4. Занотувати та вивчити терміни та поняття:**

соціальна адаптація, акредитація освітнього закладу, альтернативне навчання, бойскаутизм, братські школи, вальфдорська педагогіка, відкритий навчальний заклад, вільне виховання, гуманітарна освіта, державний стандарт освіти, диференціація, евристика, експериментальне навчання, зміст освіти, ідентифікація, ідеалізація, ідеологія, імпровізація, імітація, індивідуалізм, індиферентність, інертність, інтеграційна модель навчання, інтелектуальна культура. інтенсифікація, коефіцієнт інтелектуальності, компетентність, інклюзія. кредитно-модульна система, розвивальне навчання, оптимізація процесу навчання, професійна орієнтація, самовиховання, самоконтроль, самооцінка, самореалізація, самопізнання, система освіти, синдром неуспішності, технічні засоби навчання, педагогічна технологія, «Я – концепція».

### **Завдання № 5**

а) Підготувати інтерактивні вправи до тренінгів: «Розширення уявлень про «Я-концепцію», «План особистісного розвитку», Розвиток творчого потенціалу вчителя», «Самопрезентація особистості», «Міжособистісне спілкування», «Майстерність керувати аудиторією».

б) Підібрати методики, тести, анкети для діагностики вольового потенціалу особистості; особистісних і групових базових потреб; самооцінки творчого потенціалу особистості; комунікативних і організаторських схильностей; особистісної настанови «альтруїзм – егоїзм»; самооцінки професійно-педагогічної мотивації. Презентувати їх.

### **Література**

1. Пихтіна Н.П. Основи професійної майстерності та красномовства соціального педагога : Тексти лекцій. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2008. 111 с.
2. Вагапова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. Москва, 1999.
3. Болсун С. Модель ідеального учителя. *Рідна школа*. 1999, № 2.
4. Дерябо С. Гроссмейстер общения. Луганск. 1998.

### **Завдання № 6**

1. Опрацювати джерела № 7, 8, 9 та підготувати опорні матеріали для власної скарбнички інформації з теми: стилі спілкування вчителя з учнями у педагогічному процесі.

2. Підготувати реферативні повідомлення, використовуючи джерело № 6 з таких тем: «Рівні сформованості професійної позиції вчителя (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, рефлексивно – діяльнісний)» (№ 6, с. 56-60), «Методологічна рефлексія» (№ 6, с. 60-70), «Професійна усталеність вчителя» (№ 6, с. 60-70), «Структурні компоненти педагогічної позиції вчителя» (№ 6, с. 90-94).

3. Скласти словник опорних понять («професійна усталеність вчителя», «наявність мотивації для досягнення успіху», «емоційне напруження», «вольові якості», «методологічна рефлексія», «знання та вміння вчителя», «самоосвіта та самопізнання»).

### **Література**

1. Вагапова Д. Х. Риторика в интеллектуальных играх и тренингах. Москва 1999. С. 70-89.
2. Самоукина Н. В. Первые шаги школьного психолога. Дубна, 2000. С. 85-111.
3. Сопер П. Книга о науке убеждать. Ростов-на-Дону, 1995. С. 160-192.
4. Томан І. Мистецтво говорити. Київ, 1984.
5. Пихтіна Н. П. Основи професійної майстерності та красномовства соціального педагога: тексти лекцій. Ніжин: Вид-во НДУ, 2008. 111 с.

6. Пихтіна Н. П. Основи професійної майстерності соціального педагога: метод, реком. до курсу. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2005. 96 с.

7. Пихтіна Н. П. Основи професійної майстерності соціального педагога: хрестоматія до курсу. 2-ге вид. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя. 2009. 394 с.

### **Завдання № 7**

#### **1) Проаналізувати й прорецензувати наукові праці:**

а) Я. Черньонков. Особливості формування професійної культури майбутнього вчителя. *Рідна школа*. № 4. 2002. С.14-18.

б) В. П. Гриньова. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (Теоретичний і методичний аспекти). Автореф. дис. док. пед. наук. Київ, 2001. 45 с.

#### **2) Завдання з вивчення першоджерел. Законспектувати:**

а) Н. В. Кічук. Творча особистість вчителя: педагогічні засади формування. Навч. посібник. Ізмаїл, держ. пед. інст.: МПП «Принт- майстер», 1999. С. 23-40.

б) С. Савченко. Трибуна творчого вчителя. *Рідна школа*. 2002. № 3. С. 40-44.

в) Педагогічна майстерність. За ред. І. А. Зязюна. Київ: Вища школа, 1997. С. 300-321.

г) М. Пліщук. Фундаменталізація науково-практичної підготовки майбутніх учителів. *Рідна школа*. 2004. № 3. С. 12-15.

**Завдання № 8.1)** Підготувати **реферативні повідомлення**, використовуючи джерело № 1, №2, №3 з таких тем: «Типові помилки при публічному виступі» (№ 1, с. 52- 60), «Архітектоніка публічного виступу» (№ 2, с. 40-50), «Місце й роль жартів у структурі публічного виступу» (№ 3, с. 42-50), «Техніка та психотехніка оратора під час публічного виступу» (№ 6, с. 22-30).

2) Скласти **словник** опорних понять («педагогічна майстерність», «творчий стиль», «творчий потенціал», «психолого-педагогічний аспект готовності вчителя до педагогічної діяльності»).

### **Література**

1. Абрамян В. Й. Засобами театральної педагогіки. *Рідна школа*. 1993. № 7. С. 52-60.

2. Булатова О. С. Педагогический артистизм. Москва, 2001. С. 40-50.

3. Зязюн И. А. Основы педагогического мастерства. Москва, 1989. С. 42-50.

4. Зязюн И. А. Педагогічна майстерність. Київ, 1997. С. 199-204, 213-220.

5. Игры: обучение, тренинг, досуг. Под ред. В. В. Петрушинского. Москва, 1992.

5. Леви В. Искусство быть другим. Москва, 1991. С. 22-30.

6. Пихтіна Н. П. Основи професійної майстерності та красномовства соціального педагога: тексти лекцій. Ніжин: Вид-во НДУ, 2008. 111 с.

**Завдання № 9.** Підготувати реферативні повідомлення, використовуючи джерело № 4, № 7 з таких тем: «Основи педагогічної імпровізації» (№ 4, с. 199-204), «Педагогічні здібності вчителя» (№ 7, с. 20-40), «Специфіка професійної діяльності вчителя» (№ 4, с. 213-220).

### **Література**

1. Абрамян В. Й. Засобами театральної педагогіки. *Рідна школа*. 1993. № 7.

2. Булатова О. С. Педагогический артистизм. Москва, 2001. С. 23-43.

3. Зязюн И. А. Основы педагогического мастерства. Москва, 1989.

4. Зязюн И.А. Педагогічна майстерність. Київ, 1997. С. 199-204, 213-220.

5. Игры: обучение, тренинг, досуг . Под ред. В. В. Петрушинского, М., 1992.
6. Леви В. Искусство быть другим. Москва, 1991.
7. Пихтіна Н. П. Основи професійної майстерності та красномовства соціального педагога: тексти лекцій. Ніжин: Вид-во НДУ, 2008. 111 с.

**Завдання № 10.** 1) Відповіді на запитання:

Гуманістичні ідеї освіти й виховання (Ф. Рабле, Е. Роттердамський, М. Монтень).

Прогресивні виховні тенденції у педагогіці епохи Відродження.

Культура епохи європейського Відродження.

У чому полягає обмеженість всіх виховних систем Середньовіччя?

2) Складання концептуальних карт з теми «Провідні течії та представники епохи європейського Відродження».

**Література**

1. Айведов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352 с.
2. Бабишин С., Митюров Б. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства XIV-XVII вв. Москва: Педагогика, 1985.
3. Богданова І. М. Етапи розвитку педагогічної думки в Україні. *Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 1997. Вип. 10. С.12-16
4. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1994.
5. Джуринский А. Н. История образования и педагогической мысли. Москва: ВЛАДОС, 2003.
6. Калениченко Н. П. Антология педагогической мысли Украинской ССР. Москва: Педагогика, 1988.
7. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения в 2-х т. Москва, 1982.
8. Коменский Я. А., Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. Педагогическое наследие. Москва, 1987. С. 10.
9. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки і шкільництва: навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів. Тернопіль, 1996.
10. Малькова З. А. Школа и педагогика за рубежом. Москва, 1983.
11. Материалисты древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура. Москва, 1956
12. Москаленко А. М. Історія педагогіки: навч. посіб. Київ: Київський університет, 2014. 240 с.

**Завдання № 11.** 1) Проаналізувати твори «Велика дидактика», «Материнська школа» Я. А. Коменського, «Думки про виховання» Дж. Локка, «Еміль, або Про виховання» Ж. Ж. Руссо щодо педагогічних поглядів цих авторів про моральне виховання учнів, дисципліну, вимоги до вчителя.

2) Складання концептуальних карт з теми «Педагогічні ідеї Дж. Локка, Ж. Ж. Руссо, Й. Песталоцці, Й. Гербарта, А. Дистервега».

**Література**

1. Айведов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352 с.
2. Бабишин С., Митюров Б. Антология педагогической мысли Древней Руси и Русского государства XIV-XVII вв. Москва: Педагогика, 1985.

3. Богданова І. М. Етапи розвитку педагогічної думки в Україні. *Науковий вісник ПДПУ ім. К.Д.Ушинського*. Одеса, 1997. Вип. 10. С.12-16
4. Ващенко Г. Виховний ідеал. Полтава, 1994.
5. Джури́нский А. Н. История образования и педагогической мысли. Москва: ВЛАДОС, 2003.
6. Калениченко Н. П. Антология педагогической мысли Украинской ССР. Москва: Педагогика, 1988.
7. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения в 2-х т. Москва, 1982.
8. Коменский Я. А., Дж. Локк, Ж. Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци. Педагогическое наследие. Москва, 1987.

**Завдання № 12. 1) Відповіді на запитання:**

1. Обґрунтуйте спільне й відмінне у віковій періодизації Я. А. Коменського і С. Полоцького.
  2. Доповідь про найвідоміших випускників та професорів Києво-Могилянської академії.
  3. Ідеї народності та прородовідповідності виховання Г.С. Сковороди.
  4. Зробити порівняльний аналіз освіти у Східній Україні та Галичині (кінець XVIII століття).
- 2) Складання концептуальних карт з теми «Структура освіти на українських землях (XVI - першої половини XVIII століття)».**

**Література**

1. Айведов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 352
2. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI-XVII ст. Київ: Наук, думка, 1966.
3. Історія педагогіки. За ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973.
4. Історія української педагогіки. За ред. М. Г. Стельмаховича. Київ: ІЗІН, 1998.
5. Історія Української РСР: у 8-ми т. Т. 1, 2. Київ: Наук, думка, 1979.
6. Коваль М. Ф., Орлай І. С., Розвиток прогресивної педагогічної думки на Україні в першій половині XIX ст. Київ: Рад. школа, 1984.
7. Козацька духовність та виховання молоді: посібник для студентів і вчителів. Київ, 1993.
8. Кравець В. П. Зарубіжна школа і педагогіка XX століття. Тернопіль, 1996.

**Завдання №13. 1) Прочитати «Велику дидактику» Я. А. Коменського, знайти і виписати рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу на уроці стосовно шляхів підвищення ефективності навчання, мотивації, розвитку в процесі навчання**

**Література**

1. Аймедов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.
2. Амонашвілі Ш. О., Маллаєв Д. М., Крук С. Л., Маніфест гуманної педагогіки. Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. 64 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для вузів Київ: Академія; 2001.
4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995.

5. Москаленко А. М. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Київський університет, 2014. 240 с.

6. Мойсенюк Н.С. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2001, 608 с.

#### **Завдання № 14:**

а) розробити дидактичну гру зі своєї спеціальності із застосуванням активних методів навчання;

б) аналіз педагогічних ситуацій (обґрунтувати вимоги до уроку (дидактичні, виховні, гігієнічні, психологічні; джерело №3, с.33-38);

в) виписати норми оцінювання різних видів робіт з дисципліни за фахом.

#### **Література**

1. Аймедов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Амонашвілі Ш. О., Маллаєв Д. М., Крук С. Л., Маніфест гуманної педагогіки. Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. 64 с.

3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для вузів Київ: Академія; 2001. С. 33-39.

4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995.

5. Москаленко А. М. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Київський університет, 2014. 240 с.

6. Мойсенюк Н. С. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2001, 608 с.

7. Мільто Л. О. Методика розв'язання педагогічних задач. Харків: Ранок - НТ. 2004. С. 34-47.

#### **Завдання № 15**

1. Описати виховний ідеал, до якого ви хотіли б прагнути.

2. Виписати з творів А. С. Макаренка, В. О. Сухомлинського ті положення, які стосуються завдань і змісту виховання.

3. Скласти правила для молодого вчителя щодо використання методів виховання.

4. Виписати з творів А. С. Макаренка «Педагогічна поема», «Прапори на баштах» думки педагога про місце, роль методів виховання у формуванні особистості.

5. Проаналізувати основні умови оптимального вибору форм та методів виховання у творі В.О.Сухомлинського «Серце віддаю дітям».

#### **Література**

1. Аймедов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.

2. Амонашвілі Ш. О., Маллаєв Д. М., Крук С. Л., Маніфест гуманної педагогіки. Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. 64 с.

3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для вузів Київ: Академія; 2001.С. 33-39.

4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995.

5. Москаленко А. М. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Київський університет, 2014. 240 с.

6. Мойсенюк Н. С. Педагогіка: навч. посібник. Київ, 2001, 608 с.

7. Мільто Л. О. Методика розв'язання педагогічних задач. Харків: Ранок - НТ. 2004. С. 34-47.



8. Проніков О. К. Історія педагогіки: курс лекцій. Київ: Слово, 2015. 440 с.
9. Пермяков О.А. Педагогіка: навч. посібник. Київ: Знання, 2010. 172 с.

### Завдання № 16

1. Ознайомитись з працями В.О. Сухомлинського «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Павлиська середня школа», виписати цікаві міркування та яскраві приклади щодо змісту, напрямків, форм, методів роботи з обдарованими та важковиховуваними дітьми.
2. Розкрити концепцію виховання у колективі (А. С. Макаренко).

### Література

1. Аймедов К. В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.
2. Амонашвілі Ш. О., Маллаєв Д. М., Крук С. Л., Маніфест гуманної педагогіки. Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. 64 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для вузів Київ: Академія; 2001. С. 33-39.
4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995.

### Завдання № 17

1. Виписати крилаті вислови відомих людей про працю з джерел української народної педагогіки (прислів'я, приказки, пісні, казки, легенди, ігри), підібрати яскраві приклади ставлення народу до праці, її роль у житті людини.
2. Користуючись творами А. С. Макаренка виписати його міркування про місце й роль праці у вихованні всебічно розвиненої особистості.
3. Виписати з творів В. О. Сухомлинського «Народження громадянина», «Серце віддаю дітям» висловлювання педагога про шляхи й засоби підвищення розумового виховання школярів.

### Література

1. Аймедов К.В. Загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ: Видавничий Дім «Слово». 2014. 352 с.
2. Амонашвілі Ш. О., Маллаєв Д. М., Крук С. Л., Маніфест гуманної педагогіки. Хмельницький: Всеукраїнська культурно-освітня асоціація Гуманної Педагогіки, 2011. 64 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для вузів Київ: Академія; 2001. С. 33-39.
4. Галузинський В. М., Євтух М. Б. Педагогіка: теорія та історія: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1995.

### Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

| № з/п | Завдання                                          | Кількість годин |           |
|-------|---------------------------------------------------|-----------------|-----------|
|       |                                                   | Денна           | Заочна    |
| 1     | Доповідь «Категорійний апарат педагогіки»         | 10              | 10        |
| 2     | Реферат «Вчитель ХХІ ст. Яким йому бути?»         | 10              | 10        |
| 3     | Реферат з історії педагогіки (за вибором)         | 10              | 10        |
| 4     | Розробка уроку з інтерактивними методами навчання | 10              | 10        |
| 5     | Реферат з теорії виховання                        | 20              | 20        |
|       | <b>Разом</b>                                      | <b>60</b>       | <b>60</b> |

## МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТУ

Готуючи реферат, необхідно:

1. Визначити тему.

2. Підібрати літературу (з'ясувати, яка існує література з теми реферату; скласти її список; використовувати документи, першоджерела, монографії, довідники, збірники, газетні та журнальні матеріали).

4. Опрацювати дібрані джерела з робочими стислими помітками, закладками в книжці: розібратися в змісті; відбирати суттєве, основне; дати певну оцінку прочитаному; перевірити, чи збігається Ваша оцінка якоїсь проблеми з думкою автора, інших авторитетних осіб; вибрати для реферату більш яскраві факти, приклади, цікаві положення; зробити необхідні висновки.

5. Скласти план відповідно до обсягу реферату, можливі межі його розширення. Обов'язково включіть до плану актуальність теми та її значення.

6. Систематизувати опрацьований матеріал.

7. Реферат включає три частини:

- Вступ. Розкривається актуальність теми, її зв'язок з важливими проблемами сучасної практики, історія питання. Оформити потрібно яскраво, привабливо. Може бути поданий короткий огляд використаної в рефераті літератури.

- Основна частина.

- У висновку формулюються основні висновки, узагальнення та рекомендації: вказуються питання, які вдалося висвітлити більш-менш повно, та ті, які потребують подальшої роботи. Обов'язково висловіть своє ставлення до викладеної теми, її змісту.

8. Оптимальний обсяг реферату – 6-10 друкованих сторінок. Такий реферат потребує для усного викладу перед аудиторією 10-15 хвилин.

9. Під час усного виступу краще розповідати, а не читати реферат. Для цього потрібно скласти розгорнутий план-конспект на 2-4 сторінки.

10. Під час добору мовних засобів для написання реферату необхідно врахувати особливості наукового стилю мовлення і зважати на аудиторію.

11. Наприкінці реферату слід подати список використаної літератури. Бібліографічний опис джерела і списку літератури (дотримуватися вимог ДСТУ 2015).

12. Прочитайте текст і відредагуйте його.

13. Правильно оформіть реферат (на титульній сторінці зазначте назву установи, де виконано роботу, прізвище та ім'я автора, групу, навчальну дисципліну, рік написання, прізвище, ініціали, науковий ступінь, наукове звання і посаду керівника роботи; текст пишіть з одного боку друкованого аркуша, почніть із плану (змісту), наприкінці реферату наведіть список використаної літератури, залиште два чистих аркуші для написання рецензії).

## РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### Базова

1. Педагогіка: навчальний посібник / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, Т. Ю. Осипова та ін. 2-е видання, перероб. і доп. Харків : Бурун Книга, 2009. 303 с.

### Допоміжна

2. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. Методические основы. Москва : Педагогика, 2005. 193 с.

3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посібник для вузів. Київ : Академія, 2001.

4. Дем'янюк Т. Д., Пархоменко О. М. Особливості виховання гуманістично спрямованої особистості в позаурочний час. Рівне : РДГУ, 2003. 80 с.

5. Дербеньова А. Г. Педагогічна діагностика у класному керівництві. Харків : Вид. група «Основа», 2007. 176 с.

6. Джуринский А. Н. История образования и педагогической мысли: учеб. пособ. для студентов педвузов. Москва : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2010. 400 с.

7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

8. Дубасенюк О. А., Вознюк О. В. Діагностичний підхід як важлива умова професійної позиції вчителя. *Методичні основи діагностики академічної обдарованості учнів (з урахуванням специфіки освітньої галузі)*. Київ : ІОД, 2011. С. 74–81.

9. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ. : Хрінком Інтер, 2008. 1040 с.

10. Классному руководителю : учебно-методическое пособие /Под рук. М. И. Рожкова. Москва : Владос, 2001. 274 с.

11. Кравець В. П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Тернопіль, 1996. 436 с.

12. Краевский В. В., Бережнова Е. В. Методология педагогики : новый этап : учебное пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Изд. центр «Академия», 2006. 400 с.

13. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 360 с.

14. Лихачев Б. Т. Педагогика : Курс лекций : учеб. пособие для студентов педагог, учеб. заведений и слушателей ИПК и ФПК. 4-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрайт-М, 2001. 607 с.

15. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання : навчальний посібник. Харків : «ОВС», 2002. 400 с.

16. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник. 3-є вид., допов. Київ, 2001. 608 с.

17. Пехота О. М., Піктенко А. З., Любарська О. М. та ін. Освітні технології : навчально-методичний посібник / За ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

18. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти *Інформ. збірник МО України*. Київ, 2000. № 22, листопад. С. 3–4.

19. Работа классного руководителя : методич. пособие / под ред. Е. А. Слепенковой. Москва : АРКТИ, 2005. 168 с.

20. Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання. Харків : Видав. гр. «Основа», 2003. 80 с.

21. Скрипник М. Технології використання різних методів інтерактивного навчання. *Ігри дорослих. Інтерактивні методи навчання*. Київ : Ред. загальнопед. газ., 2005. 128 с.

22. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник. Вид. 2-ге, випр., доповн. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.

23. Хуторской А. В. Практикум по дидактике и современным методам обучения. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 541 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Веб-сторінка Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>
2. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України. URL: [www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)
3. Веб-сторінка бібліотеки Вернадського. URL: [www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)
4. Веб-сторінка бібліотеки Університету Ушинського. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
5. Веб-сторінка репозитарію Університету Ушинського. URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua>